

Veur in de Mond heeft nog een kanaal

Het langgerekte lintdorp Valthermond heeft bijna 3500 inwoners en is daarmee een van de grootste dorpen binnen de gemeente Borger-Odoorn. Het ligt tussen Valthe en Musselkanaal en heeft twee groten-deels gedempte kanalen, het Noorderdiep en Zuiderdiep, waarlangs de woningen en boerderijen staan.

REPORTAGE VALTHERMOND

● Enige stukje Drentse Veenkoloniën dat nog in oude staat is

Door Arend van Wijngaarden

Valthermond Het is een uniek stukje Drentse Veenkoloniën, want het enige deel waar het diep nog ligt met de karakteristieke bruggen naar de boerderijen. Valthermond, om precies te zijn het meest oostelijke deel van het lintdorp, tegen Musselkanaal aan. "Veur in de Mond noemen we het hier", zegt de 85-jarige Jo Drenthe-De Jonge, die er is geboren en getogen.

Voor in de Mond is het oudste deel van Valthermond. Het afgraven van het veen begon er in 1853. Jaar na jaar trokken de verveners en hun veenarbeiders verder, vanaf het Stadskanaal bij Musselkanaal richting Valthe op de Drentse zandgronden. Ze groeven het ka-

naal uit, bouwden er hun huizen en trokken weer verder als de turf afgegraven was.

Toeristen en dagjesmensen zouden eens wat vaker naar dit voorste deel van Valthermond moeten komen, vindt Jo Drenthe. "Er is hier zo veel moois. Het kanaal dat hier nog ligt met de bruggen zoals ze vroeger waren. Verderop hebben we de Valtherdijk met een prehistorische veenbrug (zie kader, red.)."

Veur in de Mond is net even anders dan de andere dorpen in de Veenkoloniën. Waar de kanalen en de bebouwing in Drouwenerveen, Nieuw-Buinen, 1e en 2e Exloërmond kaarsrecht en evenwijdig zijn, zit er voor in Valthermond een knik in het kanaal. Dat kwam door het riviertje de Mussel Aa, weet haar man, de 86-jarige Jan Drenthe. De andere kanalen konden recht-

streeks vanaf het Stadskanaal Drenthe in gegraven worden. Maar het Stadskanaal hield destijds op bij Musselkanaal, omdat verderop de Mussel Aa nog stroomde. Dus kregen de verveners toestemming in Valthermond eerst een kilometer-tje schuin te graven. Daarna komt de bocht en is de rest van het diep weer recht, evenwijdig aan de kanalen in de andere dorpen.

Al die kanalen zijn in de jaren zeventig gedempt. De diepen waren niet meer nodig voor het vervoer van turf. De nieuwe grote tractoren en maaidorsers van de boeren konden de oude bruggen niet goed over, zodat vele werden verwijderd. "Van lieverlee gooide het waterschap er maar dammen in", weet Drenthe.

Alleen niet in Veur in de Mond. De bruggen zijn min of meer opgeknaapt en zo geeft het kanaal dit stukje Valthermond nog zijn karakteristieke uiterlijk. Maar er is meer hier, vindt Jo Drenthe. Er is een naturistencamping met vrij toegankelijk natuurbad, een forellenvisserij en een fitnesscentrum. "Als je hier in de omgeving fietst, is het ook mooi om even op het oude kerkhof te kijken", vindt ze.

En er is het Tractor- en Werktuigmuseum van de familie Drenthe zelf. Een verzameling glimmende tractoren uit de tijd van de

Marshallhulp, allerlei landbouwwerktuigen en apparatuur uit de smederij die de familie Drenthe er vanaf 1951 had. "Met 13 jaar werd ik van school gehaald om te gaan werken in de smederij van mijn vader. Zo ging dat in die tijd."

Werk was er genoeg voor de 150 boeren in de omgeving. Daarvan zijn nu nog zo'n vijftien landbouwbedrijven over. In de hoogtijdagen woonden er tien- tot twaalfduizend mensen in Valthermond. Dat zijn er nu nog 3500. Er was geen werk meer na de vervening en de landbouwmechanisatie. "In 1961 groef Jopie Schatrijk, zoals we hem noemden, het laatste veen af", weet de 63-jarige Fenny van der Vlag-Pak, voorzitter van de Stichting Cultuurhistorische Waarden in de Drentse Veenkoloniën. "Daarna trokken veel mensen weg."

Na de jaren zeventig kwam er veel import, vanwege het goedkope wonen en de ruimte rond de huizen. Zodat er van de oorspronkelijke bevolking niet veel meer over is. In het Vervenershuis en Historisch Centrum krijgt Fenny Plak ze nog wel eens op bezoek. Toeristen uit heel Nederland, Canada, Nieuw-Zeeland. "Mensen vinden het mooi om in dit huisje te zien hoe het er vroeger aan toe ging. Maar niemand wil terug naar die tijd, want wat was het zwaar en hard."

▲ De 85-jarige Jo Drenthe-De Jonge, de 86-jarige Jan Drenthe en hun 11-jarige hond Max in de oude smederij die is omgebouwd tot Tractor- en Werktuigmuseum in Valthermond.

Foto: DvhN/
Duncan Wijting

Prehistorische veenweg

Valthermond Aan de zuidgrens van Valthermond loopt de Valtherdijk, de oude verbinding tussen Valthe en Ter Apel. Het weggetje volgt voor een deel de route van een veenweg die hier in 1818 werd gevonden. De oude Valtherbrug (circa 500 voor Christus) was een verbinding door het veen, die vooral in de middeleeuwen veel gebruikt moet

zijn als weg vanaf de Drentse zandgronden naar het klooster in Ter Apel. "Nimmer werd er in ons vaderland eene oudheidkundige ontdekking gedaan die algemeener en grooiter belangstelling opwekte, dan die van den houtweg of brug die onder het veen tusschen Valthe en Ter Aopel werd gevonden", schreef Dr. L.J.F. Janssen in 1848.

”
In 1961
groef Jopie
Schatrijk
het laatste
veen af

